

En el vessant solell de la muntanya de Sant Miquel del Mont hi ha un conjunt de cases de pagès restaurades i ben condicionades que gaudeixen d'una vista panoràmica envejable. La plana de Riudaura apareix en primer terme, al seu darrere hi ha la d'en Bas i, tancant l'horitzó, les serralades del Puigscalme i Cabrera, que separen la Garrotxa d'Osona. És una panoràmica tan equilibrada i rica en colors que l'escola paisatgística de la zona l'ha reproduïda sovint. En una d'aquestes cases, en el Roure, hi viu la família de Joan Carrillo i Romero (Campillos, Màlaga, 1948). És una construcció de fa unes quantes centúries que respectuosament ha estat adaptada a les noves necessitats, amb un gran taller de nova planta per encabir-hi totes les eines i forns de ceramista, ben integrat en l'entorn. Està rodejada de bosc i d'arbres de grans dimensions, i també d'una gespa espessa que la humitat del lloc conserva verda quasi durant tot l'any. Un entorn així convida a la creativitat, com ens diu el ceramista, amb qui hem parlat en aquest espai tan acollidor en una lluminosa tarda d'estiu.

Joan Carrillo

el ceramista dels reflexos metàl·lics

JOAN SALA > TEXT

SALVADOR COMALAT > FOTOS

El record que la família guarda de la Guerra Civil és molt dur, ja que les circumstàncies van fer separar el pare i un fill de la mare amb els altres dos petits, sense comunicació entre ells durant anys. El pare primer estava a Barcelona i després a l'exili, i la mare amb els altres dos fills vivia al poble malagueny. El nen que estava amb el pare va ser cuidat per una família de Riudaura, i cap a aquesta població es van desplaçar uns anys més tard tota la família, ja amb cinc germans, quan en Joan, el més petit, tenia vuit anys. Va anar a l'escola del poble, i li van detectar aviat el seu interès per les manifestacions artístiques. Anava a veure, embadalit, els pintors paisatgistes que paraven el cavallet prop del seu poble, i quan li van regalar una primera capsa d'aquarel·les va mirar de reproduir les composicions que veia fer als adults.

Per facilitar la feina dels grans i els estudis del petit, la família Carrillo va anar a viure a Olot i en Joan va gaudir d'una beca, gràcies a la qual va poder estudiar el batxillerat elemental a l'institut, que estava a la segona planta de l'antic convent del Carme, a sobre de l'Escola de Belles Arts, a la qual va assistir dels catorze als divuit anys. Hi va fer dibuix, gravat i pintura, llavors el seu principal interès. En aquesta època al convent dels caputxins hi havia un frare, el pare Marià Oliveras, que feia ceràmica. Recorda el dia que va veure com tornejava un gerro a partir d'un piló de fang deforme fent pujar la matèria amb els dits, i com finalment en sortia una peça que li va semblar magnífica. Va quedar meravellat. Aquell dia va sentir que allò era el que ell volia fer, i sortint de les classes de dibuix, a l'Escola de Belles Arts, anava a menjar

Estrats horitzontals (1987). Refractari patinat amb òxids. 60 x 140 x 32 cm.

un mos i es tancava als caputxins a fer ceràmica i també esmalts sobre coure fins a altes hores de la nit.

Als setze anys va anar a treballar en una oficina, on va durar quatre anys. No es veia tota la vida fent aquella feina, així que va decidir canviar de rumb i ampliar els coneixements de ceràmica per dedicar-s'hi professionalment. Va entrar al taller de ceràmica dels germans Serra, de Cornellà, on va viure de prop el funcionament d'un taller professional. Va ser la seva escola. Tot i que la *mili* va interrompre puntualment els estudis de ceràmica, un cop acabada es van instal·lar amb la seva dona, el 1971, a la casa on encara viuen. Explica que van poder aprofitar el despoblament del món rural d'aquell període per anar en un entorn privilegiat. Han anat refent la casa, moltes vegades amb el seu esforç, ampliant-la segons les necessitats, fent un primer forn de llenya, com el que havia vist a can Serra, i un taller que en els anys posteriors s'ha modificat substancialment i ha canviat d'ubicació. Així doncs, va ser

> *Va ser el primer ceramista establert a la Garrotxa, que després en va atreure molts d'altres*

el primer ceramista de la comarca, que després en va atreure molts d'altres.

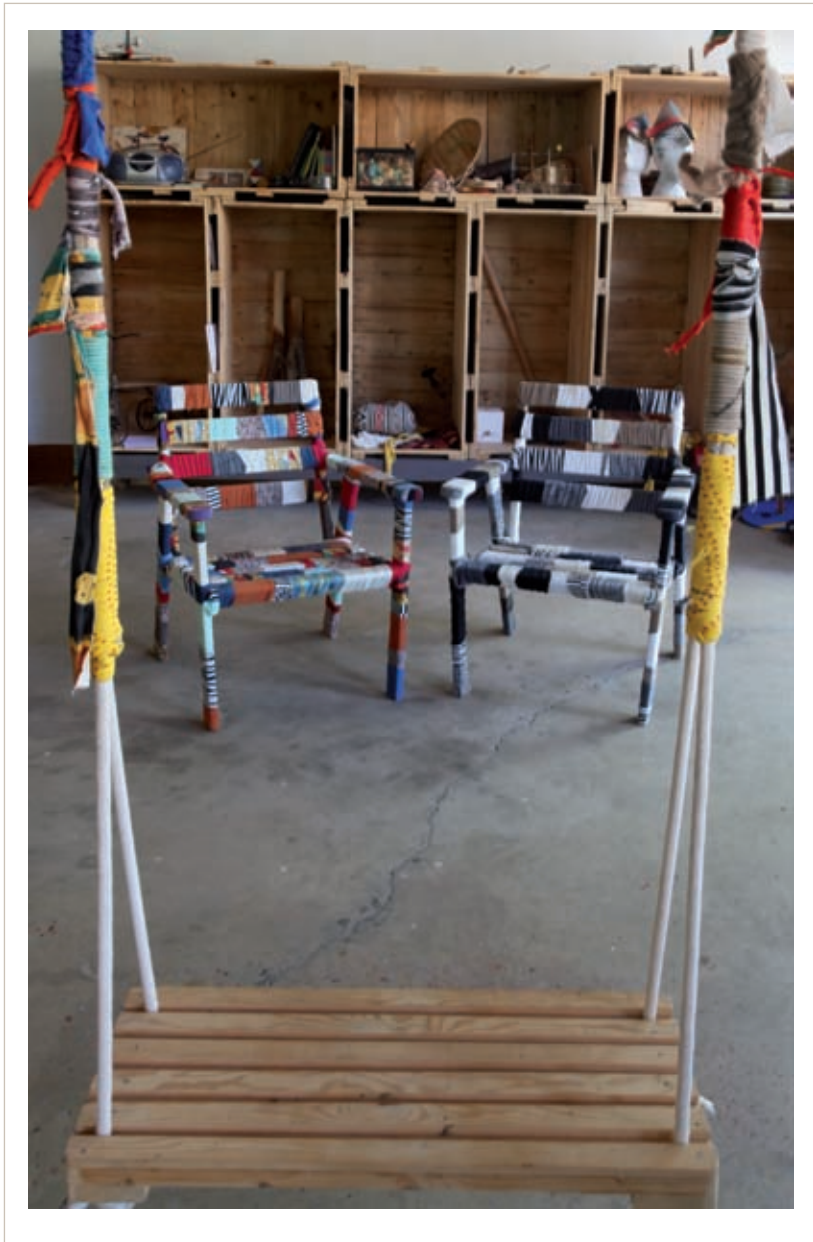
Va formar part del Grup d'Ara, un moviment sorgit el 1968 dins del qual Carrillo practicava la bidimensió, que de fet mai no ha deixat del tot, juntament amb Miquel Plana i Quim Domene, autors de cartells reivindicatius l'origen dels quals estava en el Maig francès. Aquest tres artistes —i alguns més, com el ceramista Claudi Casanovas— també van tenir un paper destacat en l'Assemblea d'Artistes de la Garrotxa. Com en d'altres assemblees

democràtiques aparegudes a partir de la mort de Franco, els seus membres volien manifestar-se en llibertat, que era el que desitjava la majoria de la població, i els artistes garrotxins van canalitzar aquest desig fent murals al carrer, o reconeixements públics a lluitadors locals que havien patit represàlies durant la dictadura.

Recorda que en els anys setanta es vivien, en general, uns refrescants aires de llibertat, i que la gent s'interessava per coses noves, com per exemple la ceràmica. Diu que es coneixia la terrissa, però no era gaire freqüent veure ceràmica no utilitària, fet que va propiciar que la seva obra tingués una bona sortida, i una comercialitzadora de Barcelona li col·locava l'obra durant els anys setanta, fins l'any 1979, que es va obrir la cooperativa Coure.

Un projecte col·lectiu

Aquesta cooperativa va començar amb set ceramistes que treballaven a la Garrotxa, tot i que bona part d'ells

Gronxador, cadires, armari (2012).
Recobriment d'estructures preexistents amb tèxtil.

eren oriünds d'altres comarques. Entre tots feien una producció considerable, i poder comercialitzar-la ells mateixos era una fita important tant per al client com per als seus interessos. Van instal·lar la botiga al carrer dels Sastres, al centre d'Olot, que va ser molt ben rebuda, tant pels productes comercialitzats que s'hi exposaven com per les iniciatives innovadores que hi van aparèixer: aparadors originals, exposicions diferents, didàctica de la ceràmica, i *happenings* —festes relacionades amb l'ofici—, segurament la més sonada de les quals va ser l'Estiu Japó 86, quan es van convidar

> *S'ha convertit en un dels màxims exponents de tot el país pel que fa a la ceràmica de reflexos metàl·lics*

Pell d'àngel, 2011. Argila ferruginosa amb esmalts de reflex metàl·lic.
72 x 36 x 15 cm.

ceramistes d'aquell país per ensenyar com treballaven.

La cooperativa va ser una experiència que va durar quasi deu anys. Van aparèixer tensions internes bàsicament entre els que defensaven el vessant creatiu i els que optaven per models artesanals en sintonia amb les demandes del públic.

En aquest període Joan Carrillo feia dos tipus de produccions de ceràmica esmaltada: una de comercial, amb gerros seriatos fets de forma totalment artesanal, i una de ceràmica creativa. Va ser quan va aprofundir en la ceràmica de reflexos metàl·lics, de la qual s'ha convertit en un dels màxims exponents de tot el país. Aquest tipus de ceràmica té els orígens a Iraq, en el segle novè, i a partir d'aquest país va arribar pels àrabs a través d'Al-Andalus, i va quedar com a elaboració tradicional a Manises, Paterna i altres llocs. Una nova generació va emprar la tècnica d'una forma artística, com els Serra, i Joan Carrillo n'ha estat un dels principals renovadors.

Sense títol (2011). Argila ferruginosa amb esmalts de reflex metàl·lic. 38 x 70 x 13 cm.

De forma espontània en Joan parla de la que es feia al Japó i a la Xina, ens repassa les característiques pròpies de cada cultura i recorda la contribució decisiva de Bernard Leach, que va portar a Europa, des d'aquells llunyans països, els forns d'alta temperatura. Ell —afirma— va crear un corrent que es va estendre ràpidament a tot el continent, i del qual se sent deutor.

Mirant la ceràmica de Carrillo s'observa l'abundància de superfícies planes i la combinació de colors, segurament pel fet que el seu primer intent en el camp de l'art va ser la pintura, i ha conservat sempre aquest impuls inicial, de manera que en ceràmica necessitava superfícies planes per dibuixar-hi.

Ha fet diverses sèries al llarg dels anys, que s'encavalquen les unes amb les altres. Així, en els primers anys vuitanta omplia la ceràmica de personatges, que anomena «mitològics contemporanis», i inventava figures que es poden considerar d'una estètica actual amb gust clàssic. El gran trencament

> En la seva obra abunden les superfícies planes i la combinació de colors, segurament perquè la seva primera intenció era ser pintor

va ser la sèrie dels «fòssils postnuclears», en què representa residus industrials, elements propis de la nostra cultura, com si estiguessin fossilitzats. Es presenten en plafons i volums que són la visió escultòrica d'un ceramista, i allunyats de la peça de ceràmica tornejada i habitualment simètrica. Resulta curiós que vivint en plena natura se senti atret pels residus de les ciutats industrials. El seu interès era transmetre dramatisme, i els reflexos ceràmics no li convenien en aquesta sèrie, de manera que va optar per un canvi

de material: va utilitzar terra refractària cuita en forn d'alta temperatura, i adoptà colors terrosos, grisos i negres.

Ha estat molt rigorós en el treball, en els acabats, i ha tingut l'ajut de la seva dona, sobretot en la gestió del taller. Diu que no té gens de memòria, fet que l'ajuda a redescobrir en cada peça noves formes, combinacions d'òxids diferents, i no viure d'uns preceptes preestablerts. Aprèn molt equivocant-se —afirma—, ja que volent corregir els errors comesos se li presenten noves possibilitats.

Sense deixar de fer ceràmica en els darrers mesos ha treballat ornamentant o embolcallant amb roba alguns elements reciclats, com ara cadires, però té projectes molt més amplis, que caldrà esperar cap on el condueixen. Acaba dient que també hi ha vida després de la ceràmica.

Joan Sala i Plana és
historiador de l'art.